

چالش گرجستان و ارمنستان بر سر مناطق ارمنی نشین - گزارش

دولت‌های ارمنستان و گرجستان دارای روابط مثبتی هستند ولی برخی مشکلات هم در این اواخر میان دو کشور وجود داشته است، مشکلاتی که ریشه در مسائل قومی و مذهبی میان این دو کشور دارد.

به گزارش آران نیوز به نقل از **خبرگزاری تسنیم**، در دهه اول پس از فروپاشی شوروی، بسیاری از تحلیل‌گران در منطقه قفقاز جنوبی، روسیه و غرب خطرناک‌ترین درگیری بالقوه در گرجستان را متوجه منطقه ارمنی نشین جاواختی می‌دانستند. هر چند در همان زمان، آبخازیا و اوستیای جنوبی گام‌های بیش‌تری در جهت جدایی و استقلال از گرجستان برداشته بودند. تنش‌ها در منطقه جاواختی به دلایل متعددی از جمله مساله استفاده از زبان ارمنی و نیز وضعیت نابسامان توسعه اقتصادی زیاد بوده است. با این حال تنها در یک مورد، وضعیت این منطقه بحرانی شده و درگیری‌های خشونت‌آمیزی به وقوع پیوست. در آگوست 1998 آرامنه ساکن در جاواختی فکر می‌کردند که ارتش گرجستان به دنبال تبعید آن‌ها از این منطقه است و از این رو خود را آماده جنگ کرده و سلاح به دست گرفتند. با این حال ارتش گرجستان از این منطقه عقب‌نشینی کرده و در نتیجه تنش‌ها فروکش کرد.

جاواختی یکی از مناطق باستانی گرجستان است که در استان سامتسخه-جاواختی قرار دارد. جاواختی در قسمت جنوب شرقی گرجستان قرار دارد. مرکز جاواختی در «آخالکالاکي» است که در زبان گرجی به معنای «شهر جدید» می‌باشد. این شهر در کنار رودخانه «آخالکالاکيس تسقالی» و در مرکز تقاطع شاهراه‌های اصلی واقع شده است. بنابر آمار سال 2003 میلادی در ناحیه جاواخک حدود صد سکونتگاه ارمنی نشین با بیش از 100 هزار جمعیت وجود دارد که 95 درصد آن ارمنی هستند. در شهرهای آخالتسیخه، آسپیندزا، تزالکا و توابع آن‌ها نزدیک به سی سکونتگاه ارمنی با 40 هزار جمعیت وجود دارد. در مقطع سال 2003، جاواخک دارای پنج کلیسای ارمنی بود. در سال تحصیلی 2002&2003، شصت مدرسه ارمنی در آخالکالاک و توابع و 33 مدرسه در نینوتزمیندا و توابع با مجموعاً 17 هزار دانش‌آموز ارمنی دایر بوده است. در حال حاضر از میان 29 کلیسای ارمنی در کل گرجستان در آغاز سده بیستم تنها دو کلیسا مشغول به کارند یکی کلیسای گئورگ مقدس (تفلیس) در بخش قدیمی ارمنی نشین شهر و دیگری کلیسای اچمیادزین (تفلیس) در اولابار (که یک منطقه گرجی است) بقیه آن‌ها یا نابود شده یا تبدیل به کلیساهای گرجی شده‌اند.

ارمنستان و گرجستان دارای تاریخ طولانی روابط فرهنگی و سیاسی بوده‌اند. تعامل این روابط در قرون وسطی زمانی که گفتگوی فرهنگی باروری علیه امپراتور همسایه خود به عمل آوردند نمایان گشت. ازدواجهای پرشماری میان خانواده‌های مشهور و سلطنتی ارمنی و گرجی و نیز میان خانواده‌های چندین نواحی مرزی صورت گرفته است. روابط ارمنی‌ها و گرجی‌ها همیشه ماهیتی واقعی داشته ولی آن‌ها حتی این روابط را در سال‌های استقلال پس از شوروی رسماً بیان نمودند. دولت‌های ارمنستان و گرجستان کلاً با هم دارای روابط مثبتی هستند ولی برخی مشکلات در این اواخر هم وجود داشته است. شمار آرامنه‌ای که در گرجستان ساکنند بیش از شمار گرجی‌هایی است که در ارمنستان زندگی می‌کنند.

در حال حاضر، اوضاع مجدداً در معرض انفجار قرار دارد. اخیراً اظهارات نیکول پاشینیان نخست‌وزیر ارمنستان مبنی بر این که "قره باغ، بخشی جدانشدنی از ارمنستان است" بار دیگر بر تنور احساسات ملی‌گرایانه ارمنی دمیده است. این اظهارات پاشینیان نه تنها در میان آرامنه قره باغ با استقبال روبرو شد، بلکه از سوی ملی‌گرایان ارمنستان نیز مورد حمایت قرار گرفت. در نتیجه سخنان تند و تیز پاشینیان، اکنون برخی در این کشور به نظر می‌رسد که خود را آماده می‌کنند حمایت از آرامنه را به فراتر از مناطق اشغال شده جمهوری آذربایجان برده و از هم قومی‌های خود در منطقه جاواختی گرجستان نیز پشتیبانی کنند. این حمایت‌ها می‌تواند متوجه «اتحاد دمکراتیک جاواختی متحد» به عنوان بازوی سیاسی آرامنه جاواختی بشود که هدف خود را استقلال بیش‌تر این منطقه از جمله حقوق بیش‌تر برای زبان ارمنی می‌داند.

با این حال، اگر ایروان به دنبال دخالت بیش‌تر در این مساله باشد، احتمال دارد عده‌ای در جاواختی نیز تصمیم بگیرند تا اهداف بنیادی تری از جمله اتحاد با ارمنستان را دنبال کنند. در این صورت تفلیس می‌تواند با یک چالش جدی جدایی طلبانه دیگر این بار در جنوب این کشور روبرو شود. البته ایده ارمنستان متحد امری جدید نیست. «ارمنستان متحد و مستقل» مصوبه‌ای است که فدراسیون انقلابی ارمنی در سال 1919 میلادی در مجلس ایروان تصویب کرد، که معرف هدف اتحاد و رهایی سرزمین‌های اجدادی ارمنیان در قفقاز جنوبی و شش ولایت ارمنی بود. سرزمین ادعایی برای ارمنستان متحد شامل ارمنستان فعلی، شش استان غربی ترکیه، قره باغ کوهستانی، نخجوان و جاواختی می‌شود.

اما به احتمال زیاد، ایروان در نهایت از چنین اقداماتی دوری خواهد کرد. اول از همه این که، ارمنستان در حال حاضر تنها از طریق ایران و گرجستان به صورت زمینی با خارج از این کشور ارتباط دارد. گرجستان تنها مسیر زمینی قابل اعتماد ارمنستان برای متصل شدن به روسیه و اروپا است و هر گونه اقدام تحریک‌آمیز در زمینه جدایی طلبی و تغییر مرز، مطمئناً با واکنش بسیار منفی تفلیس همراه خواهد بود. علاوه بر این جمهوری آذربایجان و کشورهای غربی نیز مقابل چنین حرکت‌هایی خواهند ایستاد. باکو دوست ندارد که زمینه برای تعدی بیش‌تر ارمنستان علیه اش فراهم شود و غرب نیز دوست ندارد خط لوله انتقال نفت جمهوری آذربایجان به اروپا و نیز خط آهن باکو-تفلیس-کارس که بخش‌هایی از آن‌ها از این مناطق گرجستان عبور می‌کند، دستخوش بحران شود.

با این وجود، اظهارات پاشینیان درباره سرزمین‌های ارمنی فراتر از مرزهای فعلی ارمنستان، سفر وی به جاواختی در ماه مه

2019 (1) و نیز بازدید سفیر ارمنستان از این منطقه در ماه گذشته میلادی به بهانه شرکت در مراسم گرامیداشت شاعر و سیاست مدار ارمنی سروب استپانی لئونیان مشهور به حیوانی به صورت کلی نگرانی هایی را دامن زده است. حتی برخی از فعالان ارمنی تبار ساکن در گرجستان نگران این هستند که کنترل اوضاع از دست برود و پیامدهایی به وجود بیاید که پاشینیان و دولتشان نسب به عواقب آن فکر نکرده باشند. از این رو نسبت به این اظهارات پاشینیان توجهات گوناگونی جلب شده است(2).

اخیرا نیز برخی تحلیل گران ارمنی به دنبال سرزنش دولت گرجستان برآمده اند. به عنوان مثال آرتور کاگوسیان از تحلیل گران ارمنستانی نزدیک به روسیه، در مقاله ای اظهار داشت که سیاست های تفلیس در رابطه با ارامنه این کشور باعث شده تا جاواختی به کانون جدیدی از درگیری در قفقاز تبدیل شود. این تحلیل گر ارمنستانی مدعی شد که تمامی کشورهای که پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی درصدد پیوستن به غرب و اروپا برآمدند نتوانستند ارزش های اروپایی را اخذ کنند. از نظر وی این کشورها به دنبال عبور از جوامع چند ملیتی شکل گرفته در طول دوران امپراتوری روسیه و شوروی به دولت - ملت های تک قومیتی برآمدند و در این روند نه تنها حقوق روس تبارها بلکه حقوق سایر اقلیت های قومی نیز نقض شد و گرجستان نمونه ای از این کشورها است. کاگوسیان افزود که تفلیس پس از آن که مجبور شد گرجی تباران را از آبخازیا و اوستیای جنوبی خارج کند و این دو منطقه را از دست دهد، در حال افزایش گرجی ها در جاهای دیگر خصوصا در منطقه ارمنی نشین جاواختی است. وی که به تازگی از جاواختی بازدید کرده، می گوید ارمنیان ساکن این منطقه از مقامات گرجستانی گله مند هستند که به آن ها اجازه نمی دهد تا فرزندانشان را با زبان مادری خود تعلیم دهند، ارامنه را وادار می کنند که نام خانوادگی خود را تغییر دهند و در حال ترویج این نظریه هستند که ارمنی های جاواختی در اصل گرجی های گرگوری هستند. وی می افزاید که گرجستان هیچ کاری برای ارتقای اقتصادی این منطقه که یکی از فقیرترین نقاط این کشور است نکرده و مقامات دولتی گفته اند تا زمانی که مردم زبان گرجستانی یاد نگیرند نمی توانند به طور کامل در زندگی اقتصادی گرجستان شرکت کنند. از نظر وی دلیل این که شرایط در جاواختی از این وخیم تر نشده این است که بخشی از مردم جاواختی در جاهای دیگر مشغول به کار هستند و برای خانواده خود پول ارسال می کنند و هم چنین جوامع ارمنی در خارج از این کشور نیز به مردمان این منطقه کمک مالی می کنند. با توجه به این دلایل، کاگوسیان می گوید که طی یک دهه اخیر حدود یک چهارم از جمعیت این منطقه مجبور به مهاجرت شده اند. این تحلیلگر ارمنی در انتها گرجستان را تهدید کرده و می گوید که تفلیس با آتش بازی می کند و در حال آزمایش صبر و تحمل مردم است و این حالت سکون برای همیشه دوام نخواهد داشت. در عین حال وی اضافه می کند که بسیاری از ارامنه جاواختی نمی فهمند که چرا ایروان نسبت به آن ها بیش تر کار نمی کند. وی نتیجه گیری می کند که پاشینیان نخست وزیر ارمنستان می بایست گام های بیش تری برای محافظت از هم تباران ارمنی شان در جاواختی بردارد(3).

1. <https://jam-news.net/nikol-pashinyan-there-are-no-unsolvable-issues-between-georgia-and-armenia/>

2. <http://sozcu.info/tehlil/11725-pashinyan-ermenilerin-choxluq-teskil-etdiy-i-erazileri-ele-kechirmeyi-planlashdirir.html>

3. <http://strati.az/news/1864.html>

انتهای پیام/